

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

צאת השבת	כניסת השבת	
17:58	16:44	ירושלים
17:59	17:02	תל אביב
17:58	17:00	חיפה
18:00	17:05	באר שבע

פרשה זו עוסקת בדינים רבים הנוגעים לחיי האיש הישראלי. בין היתר: דיני עבד עברי ואמה עבריינה; דיני רוצח ורוצח בשוגג; דיני אדם המזיק; דיני ממון המזיק; מצווה להתדיין רק בבתי דין של תורה; חיובי השומרים; דין מפתה; מכשפה, מקלל הוריו ושוכב עם בהמה; אזהרה שלא לצער את החלשים וחיוב דאגה לרווחתם; מחויבות למשפט צדק; דיני שמיטה, שבת ושלושה רגלים; איסור בשר וחלב;

הבטחת סיוע אלוקי בכניסה לארץ ישראל ואזהרה מהשפעה שלילית של יושבי הארץ על בני ישראל; הקרבת קורבן על ידי משה ועלייתו השמימה להוריד את הלוחות.

הפרשה פותחת במילים: **"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"**.

פרשתנו מונה חמישים ושלוש מצוות² (עשרים ושלוש מצוות תעשה, ושלושים מצוות לא עשה):

1. דיני עבד עברי (יציאה לחופשי בשנה השביעית למכירתו; חיוב האדון בפרנסת אשת העבד; היתר נישואין של עבד - נשוי בלבד - לשפחה כנענית בזמן עבדותו והותרת ילדיו מנישואין אלו ברשות האדון; רציעת אוזנו בדלת³ בית הדין במקרה ומסרב לצאת לחופשי, והישארותו כעבד עד שנת החמישים).
2. מצוות ייעוד אמה עבריינה (האדון או בנו יכולים לקדש את האשה בהסתמך על הכסף ששולם עבור רכישתה וכעת מייעדים אותו לצורך זה באמירת: "הרי את מיועדת לי בכסף ששולם וכו'").
3. מצוות פדיון אמה עבריה (במידה והם לא חפצים לשאתה, מצווים הם לסייע לה לפדות את עצמה). אם לא נושא אותה האדון או בנו, והיא לא מסוגלת לפדות עצמה, מצווה האדון לשחררה בעת שהביאה סימני בגרות.
4. איסור מכירת אמה עבריה.
5. איסור להפחית בהיקף אספקת שאר (מזון), כסות ועונה (תשמיש) לאמה במקרה ונשא אשה נוספת עליה.
6. מצוות בית דין: מיתת חנק (עונש על הריגת אדם).
7. איסור הכאת או קללת הורים ועונש מוות על העובר (חנק בהכאה - דווקא כשיצא דם, סקילה בקללה).
8. דיני קנסות (תשלומי צער, ריפוי, בושת (קושי רגשי להסתובב כעת בגוף פגוע) ושבת (אבטלה) לאדם הניזוק מאדם אחר).
9. מצוות בית דין: מיתת סייף (באדם שהיכה והרג את עבדו/שפחתו הכנעניים).

¹ רש"י (כא, א) מדגיש כי בכל מקום בו נאמר 'אלה' בא הדבר לפסול את מה שנאמר קודם. אך במקום שנאמר 'ואלה' (בהקדמת האות ו') בא הדבר להוסיף על מה שנאמר קודם לכן, כלומר באותה מידה שנאמרו עשרת הדיברות, כך כל שאר מצוות התורה.
² ישנם עוד פרטי דינים רבים שלא נכללו במניין המצוות, ומחמת חוסר הזמן לא שילבתי אותם בגיליון זה.
³ אחזן ששמעה בהר סיני: "לא תגנוב" והלך וגנב, "כי לי בני ישראל עבדים" והלך אותו אדם ומכר עצמו לעבד, תירצע. דלת ומזוזה שהיו עדים בצרים בעת שדלג ה' על בתי ישראל באומרו: "כי לי בני ישראל עבדים" - עבדי הם, ולא עבדים לעבדים, והלך אותו אדם ומכר עצמו לעבד, ירצע בפניהם (רש"י שם, ו).
⁴ ספר החינוך (מצווה מג) מבאר כי היות והסיבה למכירתה על ידי אביה היא מצבה הכלכלי של המשפחה, מצווה האדון לרחם עליה ולשאת אותה לאשה ולרוממה.

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

10. דין נזקי שור תם (שלא אמור בעליו להקפיד להיזהר בשמירתו, שעדיין לא הורגל להזיק. במקרה זה משלם בעליו חצי נזק) ושור מועד (שנגח שלושה פעמים ואמור בעליו להקפיד על שמירתו, שאז משלם נזק שלם).
11. איסור אכילת שור הנסקל (מדובר בשור שהרג אדם, וקודם שנסקל, קדם בעליו ושחטו).
12. דין נזקי בור.
13. דיני הגנב (תשלומי כפל; תשלומי ארבעה וחמישה אם גנב בעל חי ושחטו; היתר להורגו אם בא במחותרת (בהיחבא) מאחר ולקח סיכון שייתפס; מכירתו לעבדות אם אין לו מה להחזיר).
14. דין נזקי שן (היזק בהמה דרך הנאתה, לדוגמה אכלה פירות) ורגל (היזק הבהמה דרך הילוכה הרגיל, ולא שהתכוונה להזיק).
15. דין נזקי אש (אש שהייתה תחת אחריותי, והתפשטה הלאה והזיקה).
16. דין שומר חנם (פטור על כל נזק שאירע לפיקדון, מלבד מקום שפשע בידיים בשמירתו).
17. דיני טוען ונטען (שבועת השומרים שלא פשעו בשמירה).
18. דין שוכר (לדעת רבי מאיר דינו כשומר חנם ולכן חייב רק במקום שפשע, לדעת רבי יהודה דינו כשומר שכר ולכן חייב גם אם נגנב או אבד).⁵
19. דין שואל (חייב אפילו במקום שאירע אונס).
20. דין מפתה (חייב לשאת את הנערה, ואם אביה מסרב לכך עליו לשלם לה פיצוי כספי).
21. איסור החייאת מכשפה.
22. איסור אונאת גר בדברים (הכרת העובדה שקשה לו, ואנו עצמנו היינו גרים בארץ מצרים ומכירים את התחושה).
23. איסור אונאת גר בממון (איסור גזלה נוסף על האיסור האמור בכל גזלה. זאת בשל היותו במצב רגיש יותר, מאחר ואין מי שידאג לו).
24. איסור עינוי אלמנה ויתום (מאחר ואין מי שידאג להם, צערם גדול. וכשיתפללו לה, ישמע לקול שוועתם).
25. מצוות הלוואה לעני (גדולה ממצות צדקה מאחר וכך אני מאפשר לו להגיע לעצמאות כלכלית, ולא להזדקק לחסדי זרים).
26. איסור תביעת חוב כאשר אין ללווה מהיכן לשלם (ואף לקיחת משכון תלויה בכך שיכול להסתדר ללא זה. לדוגמא, אם לקחת את השמיכה שלו כמשכון, עליך להחזיר לו כל ערב).
27. איסור התעסקות בעסקי ריבית (רק בהלוואה לישראל אחר - אך מותר להלוות לגוי).
28. איסור קללת דיין.

⁵ בבא מציעא פ:

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

29. איסור קללת אלוקים (אפילו בכינוי בלבד).⁶

30. איסור קללת נשיא (ראש הסנהדרין, בנוסף על איסור קללתו כדיין).

31. איסור שינוי סדרי תרומות ומעשרות.

32. איסור אכילת טריפה (בעל חי שהיה בו מום שהעשוי להביא למותו, ולכן אסור באכילה).⁷

33. איסור שמיעת לשון הרע.

34. איסור עדות של אדם פסול.

35. איסור השתתפות עם עושי רע⁸/דין הטיה לכף זכות בדיני נפשות.

36. איסור הסתמכות על דיין אחר בדיני נפשות/סדרי הדין בדיני נפשות.

37. מצוות פסיקת הדין על פי דעת רוב הדיינים.

38. איסור רחמים על עני בדין.

39. מצוות עזרה לעמית בהרמת משא ופריקתו (הפסוק מביא דווקא דוגמה של 'חמור שונאך', שאדם מצווה לשבור

מידותיו ולקיים חסד למרות שקשה לו).

40. איסור עיוות משפטו של אדם רשע.

41. איסור פסיקת דין על פי השערות.

42. איסור לקיחת שוחד (שלא יגרום לדיין לשנות את הפסיקה בהתאם לרצון זה שנתן לו).

43. מצוות שמיטת קרקעות (הפקרת הקרקע ואי עבודתה בשנה השביעית).

44. מצוות שביתה ביום השבת (הכוללת שביתה בהמתו וכל הכפופים לו).

45. איסור שבועה באלוהים אחרים.

46. איסור הדחת אחרים לעבוד עבודה זרה.

47. מצוות עלייה לרגל לבית ה'.⁹

48. איסור שחיטת פסח כאשר יש חמץ ברשות האדם.

49. איסור הלנת אמורי הפסח (הותרת אברי הקורבן הפנימיים, מעבר לעלות עמוד השחר של יום ט"ו ניסן).

50. מצוות הבאת ביכורים משבעת המינים (הפירות הראשונים שהבשילו, שהם חביבים לאדם, מצווה להביא לבית ה').

51. איסור בישול בשר וחלב (איסור זה נאמר בתורה פעמיים נוספות, להוסיף איסור אכילה והנאה).

52. איסור כריתת ברית עם שבעת עמי כנען ועם עובדי עבודה זרה.

⁶ רמב"ן (כב, כז) על פי הגמרא (סנהדרין כג).

⁷ התורה מצווה לתת את בשר הטרפה לכלב, כשכר על כך ששתקו הכלבים ולא נבחו בעת יציאת בני ישראל ממצרים (רש"י כב, ל)

⁸ הספורנו (כג, א) מביא את הגמרא (סנהדרין פרק 'זה בורר') המספרת על אנשי ירושלים שלא היו חותמים על שטר עם אדם שאינם מכירים.

⁹ הספורנו (שם, טו) מביא על המילים 'את חג המצות תשמור... למועד חודש האביב', כי יש חיוב לוודא שחג הפסח ייצא בתקופת האביב. דבר זה ייעשה על ידי עיבור השנים (הוספת חודש אדר ב').

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

53. איסור 'לא תחונם' (נתינת חן) - ישיבת עובדי עבודה זרה בארץ ישראל, נתינת מתנה להם או סיפור בשבחם.

הקב"ה מורה כי נאמנות העם לה' תזכה אותם בפרנסה, בריאות וביטחון. ומבטיח כי יגרש מפניהם את יושבי ארץ ישראל באופן הדרגתי.¹⁰

הפרשה מסיימת בהוראת הדינים לעם על ידי משה רבינו, קבלתם על ידם (נעשה ונשמע) וכתבת הדברים על ידיו. בניית ומזבח, הקרבת קורבן על ידי משה רבינו ועלייתו לשמים לשם קבלת לוחות הברית.¹¹

חידות לפרשת משפטים

1. מה עונשו של עבד עברי שלא רוצה לצאת לחירות? מדוע? (כא, ו)
2. מהיכן למדנו את הדין "הבא להורגך, השכם להורגו"? (כב, א)
3. כיצד נקרא בפרשתנו איסור הלואה בריבית? מדוע? (כב, כד)
4. מהיכן למדים שהקב"ה משלם שכר לכל ברייה על מעשיה? (כב, ל)
5. איזה בעל חי נלחם בפרשתנו? (כג, כח)

לקבלת העלון כתבו לי yaakovkatz1989@gmail.com

להצטרפות לקבוצת הוואטסאפ שלחו הודעה
0532547332
או לחצו כאן

¹⁰ אם יצאו מן הארץ כל הגויים בזמן קצר, יתרבו חיות השדה באופן ניכר, לפני שיספיקו בני ישראל להתיישב בה.
¹¹ עלייתו של משה לשמים הייתה לצורך לימוד התורה, ואירעה אם כן קודם לציווי המצוות המפורטות לעיל. דבר זה הינו בהתאם לכלל שאמר רש"י בפרשת יתרו (ד, ג), שאין מוקדם ומאוחר בתורה. כלומר סדר הבאת אירועים בתורה אינו בהכרח סדר כרונולוגי.